

ناصر فکوهی نین "ناسیونالیسم بازمانده فاشیسم است/ تکثر فرهنگی و مدیریت تفاوت" آدلی گوروشونه باخیش!

بیلیندیگی کیمی فارس حاکیمیتچیلیک مفکوره سی پهلو شاهلاری زامانیندا کئچمیشه دوغرو فارسلیق حسرتچیلیگی (باستانگرایلیگی) و

یهود تاریخ اجماعسی فارسلیق اوچون یونتادیگی یالان روایتلر اساسیندا ایدیرسه، جمهوری اسلامی حاکیمیتی ایش اوسته گلدیکدن سونرا بو فارسلیق

آنلایشی علی شریعتی نین اورتایا آتدیگی "ایران فرهنگی" باشلیگی آلتیندا ایفاده اولونار. بو ذاتلار فارسلیغا برائت قازاندیرماق اوچون "مدیریت" کلمه سینی بیر آچار و کلید دئییه اؤز چیخیش و دانیشیقلاریندا ائتتیک مسئله لر اوزره ایفاده ائتمگه چالیشارلار. بو مدیریت آنلایشی اساسیندا سیدمحمد خاتمی زامانی "مدیریت منازعات قومی در ایران" آدلی بیر کتاب یازیلیمیش. بو کتابا او زمان جمهور باشقانی اولموش سیدمحمد خاتمی اؤزو ده اوزون بیر گیریش

یازمیش^۱، و بوگونکو جمهور باشقانی حسن روحانی و اونون ائتتیک مسئله لر اوزره مشاوری علی یونسی ده بو کتابا گیریش، آلقیش و تشویق یازمیشلار^۲. سیدجواد میری مینق ده ائتتیک مسئله لر اوزره دانیشیقلا ریندا "**مدیریت**" کلمه سی اوزرینه اوداقلانماغا چالیشار. بو ذاتا ظولم اولماسین دئییه اونون دا گؤروشونو اولدوغو کیمی "مدیریت" اساسلی اوخویوروق:

"در نگاه من، یکی از مطالبات مسئله تدریس زبانهای غیر فارسی (و از همه پر رنگتر زبان ترکی و و عربی و بلوچی ..) در ایران است که تبدیل به یک مطالبه اجتماعی گردیده است ولی **بحث این است که این مطالبه را چگونه باید مطرح کرد و چگونه باید مدیریت کرد.** اگر مطرح نمودنش در قالب سیاسی یا امنیتی و یا اسطوره ای باشد، آنگاه دچار خطای استراتژیک شده ایم ولی **اگر در چارچوب حقوق شهروندی مطرح گردد آنوقت هم مدیریت آن معین میگردد و** هم طرح آن قابلیت عملیاتی شدن پیدا میکند و این بحثی است که نه ربطی به نفوذ دارد و نه پای عاملان بیگانه بل نشان از بی تدبیری ما دارد که فهمی از امر متکثر اجتماعی و قاعده مند کردن این امر متکثر به سیاستگذاری امر متنوع نداریم"^۳.

اوسته گؤروندوگو کیمی سیاسی و اجتماعی مسئله لره سیاسی حل یولو تاپماق یئرینه ائله بیل اورتادا هئچ بیر مسئله یوخدور دئییه، سید جواد میری ایران ممالیکی محروسه سیندکی اجتماعی و سیاسی مسئله لره حل یولو تاپماقدان، یوخسا تکلیف ائتمکدن چکینمگه چالیشار. سید جواد میری نین بو مسئله-دن چکیندیگینی باشا دوشمک چوخ دا چتین دئییل، آنجاق بئله بیر سیاسی و اجتماعی آچیلماز و حل اولونماز ملیتلر مسئله سینى فارسلیغین آلت بیریمی (زیر مجموعه سی) و وطنداشلیق آنلاییشی ایله ایضاح ائتمک اوخوموش آکادئمیک انسانلارا یاراشماز گؤرونمز. ملی مسئله لره بئلنچی یاناشمالار فارس حاکیمیتچیلیگینه یول خریطه سی ساییلار. سیدمحمد خاتمی زمانیندان فارس حاکیمیت مسئوللاری و فارس حاکیمیتی خدمتینده اولموش آکادئمیسنینلر "مدیریت" دئییه ائتنیک مسئله لر اوزره مانور وئرمگه و بئله لیکله ده فارس اولمایان ملی توپلوملاری اریتمک سیاستینه خدمت ائدرلر. ناصر فکوهی نین "**تکثر فرهنگی و مدیریت تفاوت (ها)**" آدلی چیخیشی و دانیشیغی، فارسلیق آنلاییشینی "ایران فرهنگی" دئییه ایران ممالیکی محروسه سینیه تحمیل ائتمگی منظور ائدر. بو دوغرولتودا ناصر فکوهیدن اوخویوروق:

"بیز یوز ایل بوندان قاباق عئینیلشدیرمک سابقه سی اولمایان فرانسه مودئلی بیر **ملی ملیتچیلیگه** باشلامیشیق. بو مودئل ملیت اولدورمگه، دیل اولدورمگه و عئینیلشدیرمک مدنیتینه اساسلانا. مملکت داغیلمازسا، بو مسئله اولاجاق و حیاتا کئچه جک دئییل. ایران نین ایران قالماسینی ایسترسک، فرانسه-ده اولموش ژاکوبین ملت آنلایشیندان آل چکمه لیبیک... فرانسه انقلابیندا بیر مرکزیتچیلیگی باسقیسی و خشونتی اولدوغو اوچون، ژاکوبین سیستمی نی یئرینده اوتورتماق (فرانسه دؤلتچیلیگی یارانماق اوچون) چوخلو سوی قیریمی و نسیل کسمک حیاتا کئچمیش. بو مودئل ایراندا یئرینه اوتورمامیش و اوتورماز دا"iv.

اوسته گوروندوگو کیمی ناصر فکوهی ده بیر چوخلاری کیمی بیر دیل و بیر مدنیته اساسلانمیش "دؤلت ملیتچیلیگی" ایله "ملت دؤلتچیلیگی" آنلایشلارینی بیربیرلریندن آیرد ائتمک قابیلیتی یوخدور. ناصر فکوهی نین فارسلیق اساسیندا دؤلت ملیتچیلیگی نین باشاریسیز اولدوغونو درک ائتمه سینه باخمایاراق فارس مدنیت راسیستلیگی نین قالیغی ناصر فکوهی نین ده روحونا اوتوردوغو اوچون دئمیش:

"ایران سیستمی قدیم اولدوغو و ایراندا مدنیتلر بیربیرلرینه قاریشدیقلاری اوچون ایراندا فئدرال بیر سیستم جاواب وئریجی دئییل.

بیز گرک مختلیفلیگی مدیریت ائتمکله چوخ مدنیتلیک مودئلینی سچک و اختیار ائدک"v.

ناصر فکوهی نین فئدرالچیلیگی رد ائتدیگی فرانسه مودئلی نین دیل مونوپوللوغونا تاپینماسینا و تعظیم ائتمه سینه اساسلانا، بو دا خالق آراسیندا یاقین اولموش آتالار سؤزونو خاطرلادار: "پیشیگین آغزی آته یئتیشمزکن، آتی پیسلمگه چالیشار". دئمک، فارسلیق اساسیندا "ایران فرهنگی" آرزوسوندا اولان ذاتلار فرانسه مودئلی، بیز چوخ دونیا دؤلتلرینه اولگو اولموش فرانسه دؤلتی کیمی بیز لائیک، سئکولار توپلوم یارادابیلمدیکلری اوچون آچیقجا فرانسه نین دیل سیاستیندن دیفاع ائده بیلمدیکلرینه باخمایاراق فارس ائلیتینه فرانسه مودئلی بیز دیل سیاستی یئرئتمه نی تکلیف ائدرلر. ناصر فکوهی اوسته گؤروشون داوامیندا دئمیش:

"بونون دا دللی بو مدنیتلری تشکیل وئرن توپلوملارین یاییلماسی یالنیز ایران دئییل، ایران سرحدلریندن ائشیکده و خاریجده بو مدنیتلرین اوزنتیلاری نین یاشاماقلاریدیر. بئله بیز دوروم و حالتده ایراندا ژاکوبین مودئلی بیز دؤلت سیستمی بیزی مقصدیمیزه (اوخو: فارس ملی دؤلتینه) آپاراجاق دئییل، ایران ایچریسینده چاتیشمالارا (اوخو: ملی چاتیشمالار) یول آچار"vi.

اوسته گۇروندوگو كىمى ناصر فكوهى ملپتر مسئله سىنده ايران ممالىكى محروسه سى چالخاندىغى دورومدا، قونشولوقداكى قارداش خالقلار دا بو مسئله يه جلب اولابيلر دئيه داش داش اوسته قالماياجاغىندان قورخو حىسسى كئچيرر. دئمك، ظاهر ده دئموكرات گۇرونمه سىنه باخمىارق كئچمىشده ايران ممالىكى محروسه سى تاريخينده اولموش "**سنتى فنودال**" بىر سىستىم اساسىندا اداره اولوندوغوندا يولا چىخاراق وطنداشلىق و شەرداشلىق (شەروندى) دئيه "**فارس دۆلتى وپنداشى**" آنلايشىنى تبلىغ ائتمگه، فارسلىغىن اوتورىته سىنى و توخونولمازلىغىنى وورقولا ماغا چاليشار. ناصر فكوهى نى داها آرتىق باشا دوشمك اوچون اوخوپوروق:

"ملى ملتچىلىك باشارىسىز اولدوغونا باخمىارق "اودوز، اودوزسون" (منطقى) ملتلىرىن ملتچى اولدوقلارىنا يول آچمىش. ملتلىرىن آيدىنلارى مركز دۆلتىن عملينه عكس العمل دئيه اونون مودئلى نى اؤزلىرىنه اولگو ائده رك اؤزلىرى اوچون قىراق و حاشيه مودئل ياراتماغا چالشمىشلار. بو عمل سئچكىنلىرىن (نخبه لرىن) لومپئىنلرى اصلاح ائتمه سى يئرینه، لومپئىنلر سئچكىنلىرى اصلاح ائتمگه يول آچمىش. بىز بو ساياق حركتىمىز ايله قىراق و حاشيه لر اوچون پىس بىر اولگو

اولدوغوموز اوچون ياپيق و مصنوعى بير قارشى دورما يارانميش و مخالفت اورتايا چيخميش" ^{vii}.

اوسته گوروندوگو كيمى ناصر فكوهى بورادا فارس ائلىتى نين مليتر اوچون اؤرنك و اولگو اولدوغو آرزوسو ايله فارس ايستعمارچيليغينا معروض قالميش توپلوملارى "لومپئن" لر ايله مقايسه ائتمگه چاليشار. ناصر فكوهيدن گئنه ده اوخويوروق:

"مليترلين مليتچيليگى مركز مليتچيليگيني اؤزونه اولگو ائتديگى اوچون اؤزونده اولان مدنيت مختليفلگى نى آرادان آپارماق ايستر. اؤرنك اولاراق كورد ديلي، يوخسا كورد مدنيتى دئيه بير ديل و مدنيت اولماديغينا باخمايaraq (كورد) اؤزونو خالصلشديرمك ايستر. بو مسئله "آذربايجانليلار" اوچون ده كئچرلى سايبيلار. ايرانين قيراغينداكى ادبياتلار مليت ملتچيليگينه اساسلانميش و مليتچليگه تمرکز ائتميش بير مليتچيلىك ادبياتى سايبيلار" ^{viii}.

اوسته گوروندوگو كيمى ناصر فكوهى ده ظاهرده فارسلارين ديلي ايله دئسك: "خوش خط خال" گورونمه سینه باخمايaraq ايران مماليكى محروسه سينده كى مختليف ديل و مدنيتلىرى "**خرده فرهنگ**"، يوخسا ديلسيز و مدنيتسيز قلمه آلماقلا اونلارى زامان آخاريندا حذف ائتمك سياستينى يثريتمك دوغرولتوشوندا بير "**خوش**

خط خال ایلان ساییلار. جمهوری اسلامی حاکمیتینه باش وزیر و نخست وزیر اولموش، فارس اصلاحاتچیلاری طرفیندن جمهوریت باشقانلیغی پوستونا کاندید اولموش میرحسین موسوی خامنه لی ده بوگوروشو فارسلیق اساسیندا سون چیخیشلاریندا ایفاده ائتمیش^x. ناصر فکوهیدن اوخویوروق:

"بیزیم "قازان!، قازانسین! (برد-برد)" دئییه بیر سیاستیمیز وار. او سیاست مدنیت مختلیفلیگینی، مدنی سیاست یئریمه نی، مختلیفلیگی مدیریت ائتمک اساسیندادیر. بو سیاستین چوخ شانسی وار. **بو سیاست 2500 ایل بوندان اؤنجه باشلانمیش یاخشی جاواب وئرمیش.** بو مودئلده سیاسی قدرت اؤزونو باشقالارینا تحمیل ائتمز. ایراندا قودرتده اولموشلارین بیر چوخو او ملیته باغلی اولمامیشلار. اونلارین سونونجوسو قاجار حؤکومتی ساییلار. قاجارلار تورک اولدوقلارینا باخمایاراق تورکچه نی اجبار دیلی ائتمه میشلر. بو مودئلین منطقی، بؤیوک مملکتین مدنیت مختلیفلیگینی، اونون مدنیت صاحبیلاری نین مدنی موقعیتلرینی نظره آلاراق اداره ائتمک مودورلوگونه و مدیریتینه ساییلار^x."

اوسته گوروندوگو کیمی ناصر فکوهی نوستالوژیک خیال و دوشونجه لر ایله چیخیش ائتمک ایله پوپولیست گورونمگه و حاکمیتچیلیگی دیل و

مدنیتلرین برابرلیگی اساسیندا دئییل، فارسلیق اساسیندا، مودورلوگو و مدیریتی فارسلیق الینده ساخلاماغین یولونو فارس حاکیمیتچیلیگی کسیمینه تانیتماغا چالیشار. بو آرادا "خاخام آنشان"لارین ایران و ایرانیت دئییه فارسلیق ایله هر هانکی بیر ایلگی و ایلیشکی سی اولمادیغینی دا درک ائتمز مقامدا یئر آلا. اوسته لیک چاغ و زامانیمیزین تحصیل، مدنیت و اینترنئت چاغی اولدوغونو دا درک ائتمز. ناصر فکوهی بیر چوخ کیچیک بؤیوک ائتدیکدن (صغرا و کبری) سونرا، فارسلیغین سون اوخونو آتماغا چالیشار، اوخویوروق:

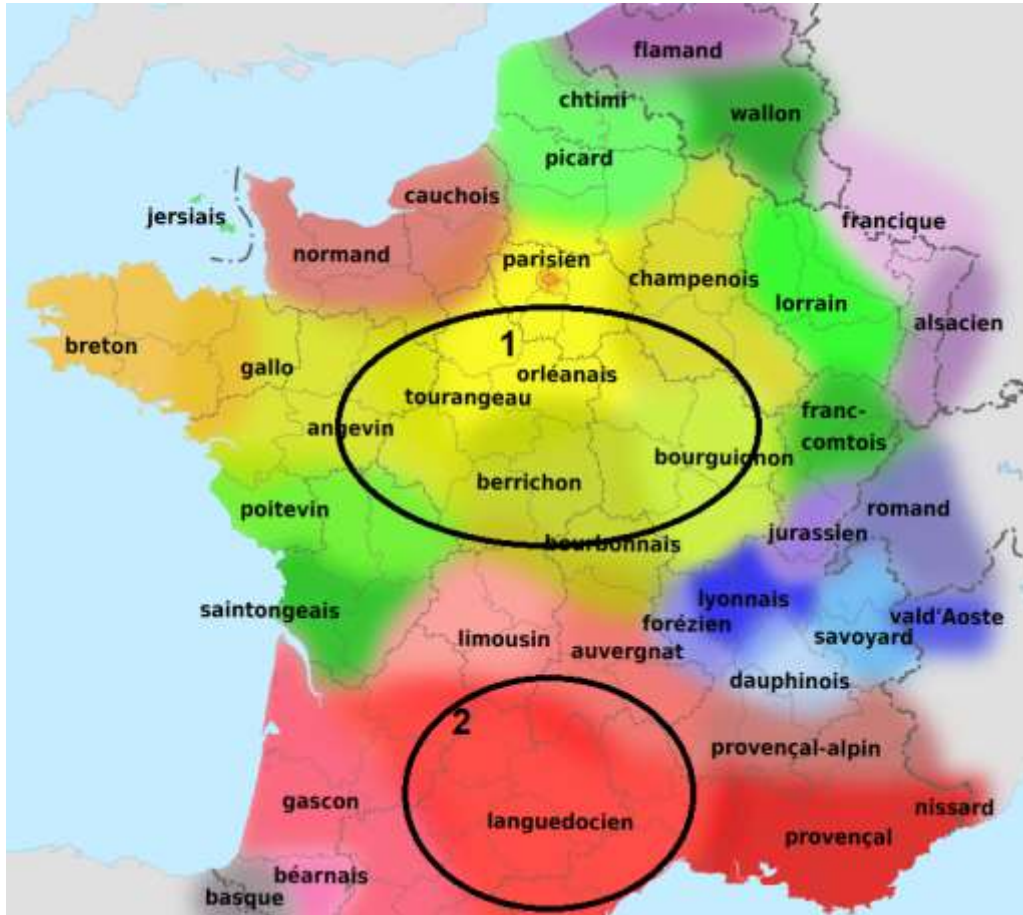
"دیلمیزین فارس ملیتی، یوخسا فارس ملتی ایله ایلگی و ایلیشگیسی یوخدور. بوگون دانیشدیغیمیز فارسچا، کئچمیش یوز ایلهده شکیللنمیش بیر مودرن فارسچادیر. بیز دیلمیزین دگر و قدرینی بیلمه لی بیک. بو چوخ دگرلی بیر دیلدیر. بیز ایکی، یوخسا اوچ دیللی اولمانی بیر اوستونلوک و امتیاز دئییه قلمه آلمالییق. دیل، مدنیتین شکیل تاپماسیندا تمل و بینوره ساییلار"^{xi}.

اوسته گؤروندوگو کیمی ناصر فکوهی ده بیر ایستعمار و حاکیم قووه عامیلی کیمی حاکیم دیل و مدنیت صاحبلا رینی اجتماعیت اوچون آچیقلاماق ایستمز. او دا بیر چوخ ایستعمار دوشونور و متفکیرلری

کیمی فارسلیق اطرافیندا "هامی بیرلیکده فارسلیغا دوغرو" دئییه فارسلیق آنلاییشینی بیر ملت آنلاییشی دئییه تبلیغ ائتمگه چالیشار.

ناصر فکوهی نین آذربایجان مشروطه حرکاتی نین سونوچ و نتیجه سی اولاراق فارس دؤلتی نین قورولماسی اوزره تثبیتی دوغرو اولماسینا باخمایاراق فرانسه-ده کی دؤلت آنلاییشی ناصر فکوهی ایفاده ائدیگی ملیت ملیتچیلیگی (ناسیونالیسم ملی) آنلاییشی اساسیندا دئییل، "**فرانس ایمپراتورلوغونون ملیتی**" آنلاییشینا اساسلانلار. بو آنلاییش قاجار ایمپراتورلوغو زامانیندا دا "**قاجار دؤلتی نین ملیتی**" آنلاییشی اساسیندا اورتایا قویولموش. جلال الدین میرزه ده قاجار دؤلتچیلیگی اوچون فارس دیوان دیلی آنلاییشینا سؤیکنمیش و زامان آخاریندا ساچما "ایران ملیتی" و "ایران مدنیتی، ایران فرهنگی" آنلاییشی اورتایا چیخمیش. "**فرانس دؤلتی نین ملیتی**" آنلاییشینا اساسن فرانسه-ده تاریخدن سوره گلیمیش فرانسیز دیلی، حاکیمیت و ادبیات دیلی اولدوغو اوچون، فرانسه بورژوازی انقلابینا قاتیلیمیش انقلابچیلارین دا دیل بیلینجی و شعورو فرانسیز دیلی اساسیندا بیچیملنمیش و شکیللنمیش. بو مسئله نین اساسیندا فرانسه-ده قانونچولوق مسئله سی، بیر ده فرانس ایمپراتورلوق دیلی نین یاقین اولماسی یاتمیش. بو گئرچکلیکله باخمایاراق بیر چوخ فرانس دیللی

اولمايان مى توپلوملار فرانسىلارنىڭ ئىستىمارچىلىق سىياسىتى نىتىجە سىنىدە يوخلۇغا مىكوم اولموشلار. اورتاچاغدا و قورون و سىطادا لاتىن دىلى كىلىسادا، بىلىم اوجاقلارىندا و سىاستىچىلر و مىللى لىجە لر اوزرە دە بۇيوك اتكى و تاثير بوراخمىش. بو دوروم و وىضىت 17 اينجى يوز ايله دك فرانس اىمپىراتورلۇغوندا خالق آراسىندا داوام ائدركن، كىلىسادا و بىلىم اوجاقلارىندا لاتىن دىلى نىن تاثيرى داها آرتىق حۇكوم سورموش. او دۇنمده فرانس اىمپىراتورلۇغو دىلى ايكى موختلىف آغىزلارا (لىجەلر) بۇلونموش اىمىش (باخ خرىطه). فرانس اىمپىراتورلۇغو دىلى نىن قوزنى لىجە سى (1) "لونغ دئىل **langue d'oeil**" و گوننى لىجە سى (2) "لونغ دئ اوک **langue d'oc**" دئىه بىرىرىلرىندن فرقلە نىرمىشلر. بونلارا باخماياراق اورتاچاغدا فرانس اىمپىراتورلوق ادبىات دىلى شاهلىقلاردا (سرايلاردا) گلىشمە گە باشلامىش. فرانس اىمپىراتورلوق تورپاقلارى نىن قوزنىينده وارلى خالق كىتله سى آراسىندا "لونغ دئىل **langue d'oeil**" (1) آغىز و لىجە سىنىدە تئروىئرس **trouyères** دئىه داستان و قوشمالار يازىلماغا و يايىلماغا باشلاركن، گونئىيندىكى خالقىن عادى كوتله سى دانىشىدىغى **langue d'oc**" (2) "تروبادور **troubadours**" آغىز و لىجە سىنىدە فقط اوخوماقلار (ترانهلر) يازىلماغا و يايىلماغا باشلامىش.

بو لهجه لرده
 کی یازیلی و
 شفاهی
 گلیشمکله
 باخمایاراق
 1539 اونجو
 ایل فرانس
 امپراتورو،
 بیرینجی
 فرانس، ویلتر

کوتورث نظامنامه سی (Frz. *Ordonnance de Villers-Cotterêts*)
 بیر بویوروق و فرمان ایمضالامیش. او بویوروقدا
 بیرینجی فرانس، سیاسی مسئله لری خالقین دا باشا دوشمه سی
 اوچون بوتون قانونلارین لاتینجه دن فرانس ایمپراتورلوق دیلینه
 چئوریلمه سی نی ایسته میش. بئله لیکله اون آلتینجی عصرده (بئش
 یوز ایل بوندان اؤنجه) حاکیمیتچیلیک باخمیندان دیل بیرلیگینه
 گئدیلیمیش و فرانس ایمپراتورلوغونون و دؤلتچیلیگی نین حاکیمیت
 دیلی ده فرانسیز دیلی اولموش. بو اساسدا فرانسه لیلرین آروپادا

تجربه ائتدیگی بوتون گلیشمه لر فرانسیز دیلی ایله خالق کوتله لرینه
یئریدیلیمیش و بو بئش یوز ایل یئریدیلیمیش فرانسیز استعمارچیلیغی
سیاستی نین نتیجه سینده فرانسه ملی دیلی آنلاییشی اورتایا
چیخمیش. بیرینجی فرانسین بویوروق و فرمانینا اساسن بوتون
سیاسی و دینی ال یازیلاری نین فرانسیز دیلینه چئوریلمه سی داها دا
گرکلی ساییلیمیش. بئله لیکله فرانسیز دیلینده سؤزلوک کیتابلاری دا
اورتایا چیخماغا باشلامیش. فرانسه بیلیم یوردو **Académie**
"Française" آدلی قورومون و مؤسسسیسه نین یارانماسی ایله
بیلگینلر و آیدینلار دا فرانسیز دیلی نین قیرامئری، یازی بیچیمی و
ایفاده سی اوزره آراشدیرمالار آپارماغا باشلامیشلار. فرانسیز دیلی
آیدینلانما دؤنمینده چوخ ساییلی سؤزلوک و کیتاب و آنسکلوپئدی
یایینلاری واسیطه سی ایله شاهلیقلار و ائلچیلیکلر، ائلجه ده دنیا
دؤولتلی آراسیندا دیپلوماتلار دیلی ده اولموش. اون سکیزینجی
عصرین سونلاریندا فرانس ایمپراتورلوغوندا بورژووازی دئوریمی باش
وئرکن یئنی اورتایا چیخمیش یئنیلیکلر اوچون فرانسیز دیلینده یئنی
دئیملر و اصطلاحلار اورتایا قویولدوغونا باخمایاراق فرانس
ایمپراتورلوغونا محکوم اولموش دیلر ده چیچکلنمگه و ادبیات صاحبی
اولماغا باشلامیشلار. بئله لیکله محلی دیلرین جومله قورولوشو

گلیشرکن بعضی دئیملر و اصطلاحلار دا بؤلگه و محللی دیلله لاتینجه دن اولدوغو کیمی داشینمیشلار، اؤرنک اولراق **Citoyen** بؤلگه سینده لاتینجه اورتا اوخوللار (مدرسه متوسطه) آچیلماغا و **Larousse** و **Littre** سؤزلوک کتابلاری نین یئنیسی یایینلانماغا باشلامیش. بونلارین یانیسیرا یئرلی خالق دیلی و کؤچری توپلوملارین سؤزلو (شفاهی) ادبیاتی دا یایینلانما حاقینی قازانمیش. بو چابالارا باخمایارق فرانس دیل ایمپراتورلوغو آنلاییشی فرانسه انقلابی زامانیندا ناصر فکوهی ده ایشاره ائتدیگی کیمی ژاکوبینلر طرفیندن محکوم دیل و مدنیت صاحابللارینا تحمیل اولموش.

خریطه ده گؤروندوگو کیمی فرانس تورپاقلاریندا فرانسیزجه-دن باشقا فرانسیز اولمایان دیل و مدنیتلر او جومله-دن نورماند، برتتون، روماند، نوردوقچیتان، زوددوقچیتان، ایئرو رومان، ایتالیان رومان، آلمان، باسک، کاتالان و باشقا دیلر یوخلوغا محکوم اولموش. بو باخیمدان بئش یوز ایل اؤنجه فرانسه ایمپراتورلوغوندا تۆکولموش و چکیلیمیش سیاست اساسیندا بوگون فارس اولمایان و سایى فارسلاردان داها دا چوخ اولان ملیتلی فارس ائتمک هئچ ده راحت اولمایا جاقدیر. ملت آنلاییشینا گلدیکده ناصر فکوهی نین ملت آنلاییشی فرانس مودئلیندن هئچ ده فرقلی دئییل. فرانس مودئلی بئش یوز ایل اؤنجه فرانسه-ده فرانس

ایمپراتورلوغو و دیل ایستعمارچیلیغینا اساسلارکن ناصر فکوهی یهود تاریخ اجماسی طرفیندن فارسلیق اوچون قونداریلیمیش 2500 ایل خاخم آ نشان تاریخی دئییه فارسلیغا دیل و مدنیتر باخیمیندان بشر حاقلارینی مراعات ائتمک شجره نامه سی یاراتماغا چالیشار. بو دا تاریخ باخیمیندان آغ یالان ساییلار. بئله لیکله تورک آتلاری اوزنگیسینده گتیریلیمیش فارسچانی عوموم ملت دیلی دئییه قلمه آلا و فارس دؤلتچیلیگی نین نئجه مودورلوگو (مدیریت) مسئله سینی فارس حاکیمیتی و سیاستچیلرینه مطرح ائتمگه چالیشار. تاریخ باخیمیندان فرانسیز دیلی فرانسه ایمپراتورلوغوندا یاقین اولدوغونون ترسینه ایران ممالیکی محروسه سینده فارسچا یاقین بیر دیل اولمادیغی اوچون بو فرموله اولموش گؤروشله ده بیر شیادلوق ساییلار.

ایشیق سؤنمز، 25.01.2019

-
- i سید محمد خاتمی: مقدمه کتاب: رضا صالحی امیری، مدیریت منازعات قومی در ایران مرکز تحقیقات استراتژیک، تهران، بهار 1388، ص. 15-16.
- ii رضا صالحی امیری، مدیریت منازعات قومی در ایران مرکز تحقیقات استراتژیک، تهران، بهار 1388.
- iii سیدجواد میری مینق، نگاه‌ی نو به مسئله قومیت و تیم تراختور <https://t.me/irproleague/81536>
- iv ناصر فکوهی، ناسیونالیسم بازمانده فاشیسم است/ تکثر فرهنگی و مدیریت تفاوت، خبرگزاری مهر، مهر نیوز، 1 بهمن، 1397: <https://www.mehrnews.com/news/4519489> ناسیونالیسم-بازمانده-فاشیسم-است-تکثر-فرهنگی-و-مدیریت-تفاوت
- v ناصر فکوهی، باخ اورادا.
- vi ناصر فکوهی، باخ اورادا.
- vii ناصر فکوهی، باخ اورادا.
- viii ناصر فکوهی، باخ اورادا.

---

ix میرحسین موسوی، این جنبش پرده های چهل را کنار می زند/زبان ها و فرهنگ های متنوع از ذخایر این سرزمین است، دوشنبه ۱۳م اردیبهشت ۱۳۸۹، کلمه <http://www.kaleme.com/1389/02/13/klm-18302> :

x ناصر فکوهی، باخ اورادا.

xi ناصر فکوهی، باخ اورادا.